

Nr 3.

Ankom till riksdagens kansli den 25 februari 1929 kl. 1 e. m.

Bevillningsutskottets betänkande, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avskaffande av lastpenningarna.

I en den 1 februari 1929 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 44, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för samma dag, föreslagit riksdagen besluta, att § 14 i förordningen 9 juni 1911 (nr 80) med tulltaxa för inkommande varor skall upphöra att gälla med utgången av juni 1929.

Den föreliggande propositionen avser avskaffande av lastpenningarna med utgången av innevarande budgetår. Enligt § 14 tulltaxeförordningen, som innehåller nu gällande huvudbestämmelser i ämnet, erläggas lastpenningar vid resor mellan Sverige och utrikes ort och utgå till lika belopp av svenska som av främmande fartyg med 10 öre för varje ton av fartygets avgifts- pliktiga dräktighet. Följande lättnader och befrielser äro dock enligt berörda stadgande medgivna:

Utskottet.
Gällande be-
stämmelser.

Om ett fartyg under loppet av ett kalenderår gör flera resor mellan Sverige och utrikes ort, betalas dessa umgälder endast

- a) vid inkommande första resan och vid förnyat inkommande, om fartyget innehar viss kvantitet last samt lossar större eller mindre del därav, och
- b) vid utgående första resan.

Då lossning och lastning på flera ställen ägt rum, erläggas lastpenningar endast å första lossnings- eller lastningsstället.

Från lastpenningars erläggande äro befriade:

fartyg, med eller utan destination till svensk hamn, som inkommer och åter utgår i barlast;

fartyg, som, under resa utrikes orter emellan, anlöper svensk hamn och där endast avlämnar eller emottager passagerare jämte deras effekter eller ock endast avlastar gods i annat fartyg för export;

fartyg, som av tvingande orsaker eller till inhämtande av order för vidare resa anlöper svensk hamn och där icke verkställer lossning och icke heller företager annan lastning än av förnödenheter för besättning, medförda resande och fartyg;

fartyg, som i följd av liden sjöskada, varom sjöförklaring avgives, anlöper svensk hamn och där lossar sin last samt efter verkställd reparation densamma åter intager och utför;

fartyg, som av nys omförmälda anledning lossar sin last och densamma till större eller mindre del försäljer, då sådan försäljning inskränkes

till vad för bestridande av reparationskostnaderna bevisligen erfordrats; samt fartyg, som, under resa mellan utrikes orter, i svensk hamn lossar eller lastar varor till högst fjärdedelen av fartygets lastdräktighet.

Därjämte gälla provisoriska bestämmelser, avseende lindring i lastpenningarna enligt en av 1924 års riksdag antagen och den 2 maj samma år utfärdad förordning, vilken enligt beslut av 1927 års riksdag erhållit förlängd giltighet till och med den 30 juni 1929. De provisoriska bestämmelserna hava följande lydelse:

»Lastpenningar, varom stadgas i § 14 av förordningen den 9 juni 1911 med tulltaxa för inkommande varor (nr 80), skola för fartyg, för vilket under ett kalenderår lastpenningar enligt sagda författningsrum erlagts en gång, därefter under samma år icke utgå för den del av fartygets avgiftspliktiga dräktighet, som överstiger 1,500 ton.

I övrigt skola från erläggande av lastpenningar vara befriade — förutom fartyg, som på grund av bestämmelserna i ovannämnda författningsrum åtnjuta dylik befrielse —

dels fartyg, för vilket under samma kalenderår erlagts lastpenningar sex gånger, där fråga är om maskindrivet fartyg eller lastpråm, och fyra gånger, där fråga är om segelfartyg;

dels ock i frihamn,

fartyg, som från utrikes ort, direkt eller efter anlöpande av frihamn, ankommer till sådan hamn och därifrån avgår till utrikes ort, direkt eller med anlöpande av annan frihamn, ävensom

fartyg, som, i andra fall än nyss sagts, vid inkommande resa lossar last enbart i frihamn eller vid utgående resa intager last enbart i sådan hamn.»

Återblick.

Lastpenningarna tillkommo i mitten av 1600-talet. Från att ursprungligen hava på visst sätt kommit sjöfartsnäringen till nytta, övergingo lastpenningarna så småningom till att utgöra en verklig skatt på fartygen, vilken närmast hänfördes till tullavgifterna. Sedan år 1770 äro även bestämmelserna om lastpenningarna intagna i tullförfattningarna.

Frågan om lastpenningarnas avskaffande har upprepade gånger varit å bane i form av såväl propositioner till och motioner i riksdagen som framställningar och förslag från kommittéer och från intresserade sjöfartskretsar. Sedan början av 1840-talet har sålunda vid icke mindre än nio riksdagar i väckta motioner yrkats på avskaffande av denna umgäld. Från Kungl. Maj:ts sida blev förslag i samma riktning förelagt 1872 års riksdag. Propositionen tillstyrktes av bevillningsutskottet (betänkande nr 3), som därvid bland annat anförde, att avgiften ifråga saknade varje rättvis och billig grund, enär den utgjordes utan avseende å den behållna inkomstfraktrörelsen lämnade. För denna inkomst erlade dessutom, framhöll utskottet, de svenska fartygsrederierna allmän bevillning i likhet med vad för all annan inkomst ägde rum. Propositionen blev av båda kamrarna avslagen.

Vid 1893 och 1895 års riksdagar tillstyrkte bevillningsutskottet, i anledning av väckta motioner, en successiv avskrivning av lastpenningarna under

tio år. Vid behandlingen av utskottets förslag stannade kamrarna båda åren i olika beslut, i det att första kammaren avlog medan andra kammaren biföll vad utskottet hemställt; och vid gemensam omröstning beslöt riksdagen bägge gångerna i enlighet med första kammarens mening, varför lastpenningarna förblevo bestående.

Senast har frågan om lastpenningarnas avskaffande varit föremål för riksdagens prövning år 1927. I den vid sistnämnda års riksdag väckta motionen hemställdes, att riksdagen måtte besluta om lastpenningarnas fullständiga avskaffande under loppet av en femårsperiod. Denna motion avstyrktes av bevillningsutskottet (betänkande nr 5). Utskottet uttalade därvid, att det bland annat ur synpunkten av den starka konkurrensen mellan olika nord-europeiska hamnar otvivelaktigt vore synnerligen viktigt, att de avgifter som utkrävdes vid de svenska hamnarna hölles så låga som möjligt. De krav som ur denna och andra synpunkter framställdes hade också, framhöll utskottet, av Kungl. Maj:t och riksdagen beaktats, då avsevärda lindringar i avseende å lastpenningarna sedan flera år tillbaka medgivits. Enligt utskottets mening hade det även varit önskvärt, att en slutlig lösning av frågan i dess helhet kunnat vinnas vid 1927 års riksdag. Men då en omfattande utredning, vilken tagit flera år i anspråk, stode inför sin avslutning, kunde utskottet icke tillstyrka riksdagen att avskaffa lastpenningarna utan att avvakta utredningens slutförande.

Vid behandlingen av utskottets betänkande, som jämväl innefattade yttrande över av Kungl. Maj:t framlagt förslag om fortsatt giltighet tillsvidare intill dess annorlunda kunde vara förordnat av 1924 års ovan omförmälda förordning angående befrielse i vissa fall från erläggande av lastpenningar, stannade kamrarna i olika beslut. Efter sammanjämkning beslöt riksdagen att antaga en författning om fortsatt tillämpning av 1924 års förordning till och med den 30 juni 1929 ävensom att i sin skrivelse i ämnet uttala sin förhoppning, att resultatet av ovan omförmälda utredning måtte kunna redan år 1928 föreläggas riksdagen.

Av det vid den föreliggande propositionen i utdrag fogade stadsrådsprotokollet inhämtas bland annat följande.

Propositionen.

De senast för utredning av de allmänna sjöfartsavgifterna tillkallade sakkunniga, sjöfartsavgiftssakkunniga av 1924, hava under år 1927 avgivit ett betänkande med förslag angående sjöfartsavgifter, innefattande en vittgående omreglering av de nuvarande avgifterna samt fullständigt avskaffande av lastpenningarna. I skrivelse av den 4 augusti 1928 har kommerskollegium, jämte anmälan att kollegium införskaffat vissa vederbörandes yttranden över de sakkunnigas förslag, framhållit, att kollegium funnit läget i fråga om de i betänkandet omhandlade spörsmålen vara sådant, att det icke utan vidare medgäve ett slutligt ståndpunktstagande till vissa viktiga huvudpunkter i det framlagda förslaget. Detta gällde särskilt de föreslagna nya grunderna för beräkning av fyr- och båkavgiften m. m., för vilkas bedömande det syntes

nödvändigt att under ett års tid föranstalta en provdebitering på sätt Svenska hamnförbundet ansett erforderligt med avsende å den föreslagna hamnavgiften för fartyg. I anledning av kollegii skrivelse har Kungl. Maj:t den 26 oktober 1928 beslutat en dylik provdebitering.

Med hänsyn till vad sålunda förekommit har det ansetts uteslutet, att frågan om sjöfartsavgifterna i hela dess vidd kunde komma att lösas under den närmaste tiden. Sannolikt kunde detta icke ske förrän tidigast vid 1931 års riksdag. Vid sådant förhållande, och i anslutning till ett av kommerskollegium och generaltullstyrelsen den 8 november 1928 avgivet förslag, har föredragande departementschefen ansett sig redan nu böra underställa Kungl. Maj:t frågan om ett genomförande av de sakkunnigas förslag i vad angår lastpenningarnas avskaffande.

Till statsrådsprotokollet i ärendet har föredragande departementschefen bland annat redogjort för sjöfartsavgiftssakkunnigas utredning och förslag angående lastpenningarna samt för nyssnämnda utlåtande av kommerskollegium och generaltullstyrelsen ävensom för statskontorets i sistnämnda ärende avgivna yttrande; och tillåter sig utskottet att såväl härutinnan som beträffande vad departementschefen för egen del anfört till stöd för det föreliggande förslaget hänvisa till statsrådsprotokollet i fråga.

*Utskottets
yttrande.*

Lastpenningarna utgöra en kvarleva från ett skattesystem, uppbyggt på numera icke erkända principer. Lastpenningarna äro en objektskatt, närmare bestämt en direkt produktionsskatt, och såsom sådan den enda kvarstående av de i äldre tider uttagna direkta produktionsskatterna, bland vilka må nämnas grundskatterna, tackjärnstionden, hammarskatten och övrig bergverksstionde samt kvarn- och sågräntan. Till sina egentliga verkningar äro lastpenningarna att likställa med finanstullarna, men de belasta — i motsats till vad fallet är med dessa tullar — icke blott vissa varuslag, vilka ansetts lämpliga för en dylik belastning, utan även, i den mån de skola erläggas, allt annat gods, som sjöledes föres in eller ut över rikets gränser.

Sålunda återgivna skäl hava vid skilda tillfällen anförts till stöd för lastpenningarnas avskaffande. De hava även åberopats i ovannämnda statsrådsprotokoll. Såsom ett ytterligare skäl har framhållits, att det otvivelaktigt är, med hänsyn till de svenska hamnarnas konkurrenskraft i förhållande till andra nordeuropeiska hamnar, synnerligen viktigt, att sjöfartsavgifterna i vårt land hållas så låga som möjligt.

Till stöd för de invändningar, som framförts mot ett upphävande av lastpenningarna, har huvudsakligen anförts, dels att denna inkomstkälla av statsfinansiella hänsyn icke borde frånhändas det allmänna, dels ock att borttagandet av umgälden i avsevärd mån skulle komma utländska rederiföretag till godo.

När bevillningsutskottet år 1927 hade att taga ställning till den då väckta motionen om lastpenningarnas avskaffande, ansåg sig utskottet, såsom av den ovan lämnade redogörelsen framgår, icke kunna tillstyrka riksdagen

att besluta härom utan att avvakta resultatet av den genom sjöfartsavgifts-sakkunniga av 1924 bedrivna utredningens slutförande. I detta hänseende är läget nu ett helt annat. Nämnda sakkunniga hava slutfört sitt utredningsuppdrag och i avgivet betänkande föreslagit en omreglering av sjöfartsavgifterna. Visserligen kan spørsmålet om dessa avgifter i hela dess vidd nu icke upptagas till slutlig prövning. En provdebitering enligt de av de sakkunniga föreslagna nya grunderna för fyr- och båkavgiften m. m. har ju, såsom ovan omförmälts, ansetts erforderlig för bedömande av vissa viktiga huvudpunkter i de sakkunnigas förslag, och en sådan provdebitering verkställs för närvarande. Men den utredning, som nu föreligger och i vilken föreslagits lastpenningarnas avskaffande, ger dock enligt utskottets mening tillräckligt stöd för att frågan härom löses för sig och utan samband med övriga av de sakkunniga framlagda förslag.

Gentemot den invändning, som ur statsfinansiell synpunkt givetvis kan, såsom tidigare skett, göras mot lastpenningarnas avskaffande, må endast erinras, hurusom det till årets riksdag framlagda förslaget till riksstat kunnat uppgöras utan någon intäkt från denna skatt. För övrigt är skatten icke av större betydelse ur angivna synpunkt, då, såsom departementschefen framhållit, uppbördens storlek, för nu löpande budgetår beräknad till 750,000 kronor, under senare år endast uppgått till omkring 0.1 procent av summan av de i riksstaten under titeln »skatter» upptagna inkomst-beloppen.

Vad angår den mot lastpenningarnas avskaffande gjorda invändningen, att en sådan åtgärd i avsevärd mån skulle komma utländska rederiföretag till godo, har den verkställda utredningen visat, att denna invändning icke kan tillmätas nämnvärd betydelse. Det förhåller sig visserligen så, att den skattebördan, som lastpenningarna innebära, i första hand bäres av sjöfarten och att alltså även de utländska fartygen få taga sin andel därav. Men man måste, såsom departementschefen framhållit, vara berättigad att antaga, att en övervältring av skattebördan på andra led i varuomsättningen och i sista hand på konsumenterna i de allra flesta fall äger rum. Skattebördan kommer därför att väsentligen vila å varuomsättningen. I de till kommerskollegium avgivna yttrandena över sjöfartsavgifts-sakkunnigas betänkande hava också sammanslutningarna inom den svenska rederinäringen enhälligt givit sin anslutning till förslaget om avskaffande av lastpenningarna.

Utskottet har sålunda, med beaktande av det resultat, som framgått ur den verkställda utredningen, kunnat ansluta sig till den uppfattningen, att lastpenningarna böra såsom innefattande en otidsenlig skatteform utmönstras ur vårt skattesystem. Mot beskattningens upphörande redan vid utgången av innevarande budgetår, i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag, har utskottet icke haft något att erinra.

Utskottet hemställer därför,

att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 44, besluta, att § 14 i förordningen den 9 juni 1911 (nr 80) med tulltaxa för inkommande varor skall upphöra att gälla med utgången av juni 1929.

Stockholm den 25 februari 1929.

På bevillningsutskottets vägnar:

JOH. NILSSON.

Närvarande: herrar Johan Nilsson i Kristianstad, Bårg*, Bergman, Boman, K. Oscar Ericson i Oberga, Leander*, Björnsson, Jönsson i Boa, Johansson i Arkösund, Hamrin, Björklund*, Nylander, Olsson i Gävle, Nilsson i Hörby*, Åström*, Forssberg, Sandén*, Lithander, Andersson i Katrineholm* och Svedberg.

* Icke närvarit vid justeringen av betänkandet.
